Eredoctor Balkende toont Kuyper als voorbeeld voor Hongarije en de rest van Europa

Geroepen zijn is niet altijd leuk

Weinig Nederlanders lijken echt trots te zijn op onze minister-president, al merkte een vrouw bij de herdenking van Theo van Gogh dat een persoonlijke ontmoeting met Balkenende je mening kan veranderen. In het buitenland krijgt Balkenende wel veel waardering. Margriet Gosker ontmoette hem bij de uitreiking van een eredoctoraat op een Hongaarse universiteit aan de minister-president (zie ook *CW* 45)en stelde hem vragen die menigeen op de lippen branden.

Je gaat gewoon door, he? O, pardon ik moet u zeggen" zei ik. "Nee hoor," lachte Jan Peter. "Hoeft niet. Zeg maar jij". En ik weer: "Wat ze allemaal niet over je zeggen. Je praat te snel, je haar zit niet goed, je lijkt op Harry Potter, je bent stijf en steil, je hebt geen uitstraling. En toch ga je gewoon door. Dat vind ik heel sterk, volgens mij moet je wel roeping hebben. Voor het salaris hoef je het niet te doen, voor je gezin ook niet, want je bent haast nooit thuis. En verder oogst je stress en kritiek. Had je niet beter professor kunnen blijven?"

Het antwoord laat zich raden. Inderdaad, wij hebben een minister president die zich door God geroepen weet om te doen wat hij doet en die er helemaal voor gaat. Maar in Nederland mag je dat niet zeggen. Van veel ongelovigen niet, omdat de staat neutraal moet zijn (alsof ze zelf zo neutraal zijn) en omdat ze weinig op hebben met gereformeerden. Van veel gelovigen niet, omdat ze niet meer in roeping geloven, pluriformiteit aanhangen en respect hebben voor alles en iedereen behalve voor gereformeerden. En van veel twijfelaars niet, omdat ze er niet tegen kunnen, dat iemand echt een visie heeft en die zelfs uitdraagt. Laatst hoorde ik zowaar iemand op de radio iets positiefs over Balkenende zeggen. Het klonk als een *coming out.*

Onzin

In Boedapest wordt daar anders tegen aangekeken. De gereformeerde (zo u wilt hervormde of protestantse) Károli Gáspár Universiteit verleende Balkenende een eredoctoraat vanwege zijn wetenschappelijke verdiensten en zijn inzet voor de samenleving. De reacties in Nederland? Wat een onzin! Waar moet die man nu een eredoctoraat voor krijgen? En in Princeton lopen ze ook al met hem weg. Vreemd hoor.

De Nederlandse tv schitterde door afwezigheid, de pers zweeg als het graf. Er waren wel veel Hongaarse journalisten, Duna TV was er, en Magyar TV. De beelden daarvan hadden makkelijk aangekocht kunnen worden. "Maar daar is in Nederland geen belangstelling voor" aldus een zegsman van de premier. En dat klopt. En daarom krijgen de lezers van *CW* van mij dit exclusieve verslag.

Boeiend vond ik de toespraak, die Balkenende daags na de erepromoties in de *Diszterem* (de feestzaal) hield voor een aandachtig luisterende zaal. Hij liet zijn toehoorders kennis maken met een bijzondere Nederlander, die onze maatschappij rond 1900 ingrijpend heeft veranderd: Abraham Kuyper. Kuyper had niet alleen creatieve ideeën op sociaal en politiek gebied, maar wist ze ook met grote daadkracht te realiseren. Behalve minister-president (1901-1905) was hij ook predikant, journalist, auteur, stichter van een dagblad, een universiteit en een politieke partij. Hij geloofde onvoorwaardelijk in Gods soevereiniteit en was er van overtuigd, dat Christus roept "mijn" over alle terreinen van het leven. Kuypers visie kan niet losgemaakt worden van de tijd waarin hij leefde, maar toch is de essentie van diens gedachtegoed volgens Balkenende ook voor onze moderne tijd nog steeds actueel.

Levenssfeer

Balkenende zette uiteen dat Kuyper ging uit van de grondgedachte van de soevereiniteit in eigen kring. Wat in de huiselijke sfeer geregeld kan worden moeten ook in de huiselijke sfeer geregeld worden, daar moet de staat dus niet aan te pas komen. Hetzelfde gold in Kuypers visie voor de kerk, die baas in eigen buik was (mijn woorden M.G.), de economie, handel en commercie, de landbouw, kunst en wetenschap enz. De staat moest er voor zorgen dat het land in alle sectoren goed en kon functioneren zonder in de eigen verantwoordelijkheid van elke levenssfeer te treden. De overheid diende er op toe te zien, dat alles in goede orde verliep, maar mocht pas ingrijpen als het ergens mis dreigde te gaan. Kuyper moest dus niets hebben van een te grote staatsmacht. En - zo voegde Balkenende er aan toe: dat geldt in onze tijd ook voor de almachtige en alomtegenwoordige markt.

Het leven bestaat niet alleen uit marktwerking, het is veel meer dan economie. Mensen hebben zoveel meer mogelijkheden en capaciteiten. Een mens leeft niet bij brood alleen. Het leven is vol verrassingen en soms nemen mensen de prachtigste initiatieven. Leven is niet alleen werken en verdienen maar ook zorgen voor je ouders of je een zieke vriend opzoeken. De politiek moet de initiatieven van mensen niet doven, maar juist stimuleren. In de afgelopen tijd is dat in Nederland te weinig gebeurd. Als de overheid te veel gaat regelen levert dat alleen maar bureaucratie op en daarvan hebben we al genoeg. Laat iedereen zelf in eigen kring zijn of haar verantwoordelijkheid nemen. Als iedereen doet (de overheid incluis) dan gaat het goed, zeker als er een overkoepelend systeem van normen en waarden is, dat ons helpt interne conflicten te voorkomen of op te lossen. Democratie, vrijheid, solidariteit, respect, gelijkheid en verdraagzaamheid zijn zulke essentiële waarden, die samenhang bevorderen en onderlinge verbondenheid scheppen. Dat zijn de bindmiddelen van onze maatschappij en dat houdt ons in balans.

Vervolgens sneed Balkenende de brandende kwestie aan we met elkaar omgaan om in een multiculturele samenleving met religieuze verschillen? Had Abraham Kuyper daar een visie op? Wel degelijk. Kuyper schreef in 1880 dat iedereen recht heeft op zijn eigen geloofsopvatting en de vrijheid moet hebben naar eigen overtuiging te leven. Daarin had hij gelijk, maar makkelijk is het niet. Ruimte scheppen voor diverse geloofsovertuigingen is prima, maar daar ben je er niet mee. Zeker niet 11 september 2001, de dag waarop er niet alleen een afschuwelijke aanval op de Twin-Towers werd gepleegd, maar ook op onze eigen normen en waarden. Mensen zijn bang geworden, voelen zich onveilig, en daardoor ontstaat een sociale spanning, waarin religieuze groeperingen tegen elkaar dreigen te worden opgezet. Nederland is kouder geworden. Moslims worden niet zelden met achterdocht bejegend. Dat is niet terecht, want de islam is niet het probleem. Het probleem is het geweld van extreme terroristen. Maar islam is goed verenigbaar met democratie. Dus we moeten meer doen dan elkaar alleen de ruimte geven.

Bruggen

We moeten - ook als mensen van verschillende religieuze of maatschappelijke gezindte - schouder aan schouder gaan staan om ons te weren tegen extremisme, discriminatie en geweld. Gelukkig zijn er in Nederland op dit gebied veel goede initiatieven. In hun heilige maand vieren moslims ramadan en veel moslimsorganisatie grijpen de kans aan om niet-moslims dan uit te nodigen voor een gezamenlijke maaltijd (*Iftar*) aan het eind van een vastendag. Zo bouwt men bruggen tussen religies en culturen en dat is niet alleen voor Nederland van belang, maar ook voor de Europese Unie, waar Hongarije sinds 1 mei 2004 ook deel van uitmaakt.

Heeft Abraham Kuyper ook iets te zeggen voor Europa? Volgens Balkenende wel. Alle landen van de EU hebben en houden hun eigen identiteit en verantwoordelijkheid. Tegelijk zijn er dingen die centraal geregeld moeten worden en ook dat moet gebeuren. Alle landen moeten zich er duidelijk van bewust zijn, dat ze deel uitmaken van een groter geheel en er zal een goede balans gevonden moeten worden tussen wat nationaal en wat Europees moet worden opgelost. Het nee tegen de Europese grondwet ziet Balkenende dan ook niet als een nee tegen Europa, maar als signaal van de bevolking dat het allemaal te snel ging. Hij ziet voor Europa een goede toekomst als we leren samenwerken met respect voor de eigenheid van ieder land. Daarvoor is nodig, dat we elkaar beter leren kennen, want onbekend maakt onbemind. De gevolgen van de muur, die Europa veertig jaar in tweeën spleet zijn immers nog altijd merkbaar. Maar we hebben als Europeanen veel met elkaar gemeen en daarom zijn culturele contacten zo belangrijk.

Balkenende besloot zijn toespraak met oproep om onze onderlinge verschillen te erkennen en te waarderen. Dat deed hij met citaat van de 11e-eeuwse Hongaarse koning Stefanus: "Uit verschillende landen brengen gasten verschillende talen, gewoonten, instrumenten en wapens mee. Die verscheidenheid is een ornament voor het koninkrijk en een juweel voor het hof. Want een koninkrijk dat slechts één taal en slechts één gewoonte heeft is zwak en breekbaar".

Margriet Gosker

Laatst hoorde ik zowaar iemand op de radio iets positiefs over Balkenende zeggen. Het klonk als een coming out. (foto Margriet Gosker)